

DE BOERDERIJ ZUIDEINDE 210-212 TE WESTZAAN

Op het terrein van de vroegere molen "De Kersenboom"

Molen “De Oude Dekker” en een huis aan het Zuideinde

De bebouwingsgeschiedenis aan dit deel van het Zuideinde gaat terug tot de tweede helft van de 17^e eeuw. Op 26 oktober 1679 werd de windbrief voor deze paltrok-wagenschotzager uitgereikt aan Jan Dircksz Decker. Deze was sinds 1662 al eigenaar van molen “De Jonge Dekker”. “De Oude Dekker” kwam ver van de huizen af te staan in het veld, richting de Gouw. De molen stond in een rij met een heel aantal andere molens: ten zuiden stond de molen “De Witte Troffel” achter Zuideinde 200, ten noorden stonden de molens “De Oude Ruijge Neel” en “De Jonge Ruijge Neel” achter Zuideinde 256/258.

Voor de molen, aan de weg, stond een huis dat eveneens het eigendom van de familie Dekker was. Het zal eveneens omstreeks 1679 zijn gebouwd.

Na het overlijden van Decker senior werd zoon Claes eigenaar en na diens overlijden in 1733 erfde zijn broer Cornelis “De Oude Dekker”.

Molen “De Kersenboom”

Vier generaties Dekker

In 1700 liet deze Cornelis Janszn Dekker een balkenzager bouwen ter hoogte van “De Oude Dekker” maar meer richting de weg, dus tussen “De Oude Dekker” en het bovengenoemde huis in. Deze kreeg de naam “De Kersenboom”. Aan de westkant van molen “De Kersenboom”, dus aan de straatzijde, was er een bord op de molen aangebracht, met daarop een Kersenboom afgebeeld, rijkelijk voorzien van bloesem. De schilder was erg royaal geweest met het aanbrengen van de rode verf om bloesem te verbeelden en in de volksmond werd de molen al vlug spottend “De Wattendecken” of kortweg “De Wat” genoemd, zo gaat het verhaal. Op 17 juni 1700 verkreeg Cornelis Dekker de windbrief voor de molen.

Zoals gezegd was vanaf 1733 was Cornelis eigenaar van het 17e-eeuwse huis en beide molens.

Na het overlijden van Cornelis en zijn vrouw Maritje Meijnderts kwamen molen “De Kersenboom”, de helft in het huis plus twee stukken land, samen 1475 roeden, toe aan zoon Sijmon Jansz Dekker voor f5.000,-. Behalve Simon had Cornelis nog zes kinderen. Eén van hen was Jan “de Jonge” die “De Oude Dekker” en de andere helft in het huis kreeg. Die heeft slechts korte tijd met de oudste molen gewerkt want al op 4 oktober 1740 bracht hij de wagenschotzager in openbare veiling. Gerrit Pietersz Jager werd voor het extreem lage bedrag f370,- eigenaar en volgens Boorsma is “De Oude Dekker” reeds twee jaar later gesloopt. Simon Dekker zal in die tijd de eigenaar van het gehele huis zijn geworden.

In 1789 werd Jan Simonsz Dekker eigenaar van “De Kersenboom” en de helft in het huis ervoor. Vervolgens verkocht op 21 mei 1801 Cornelis Jansz Dekker de molen met erf en land 566 roeden, het huis (kennelijk nu in het geheel) en drie akkers 1192 roeden aan Jan Buis. Dit alles kostte Buis f4.200,¹

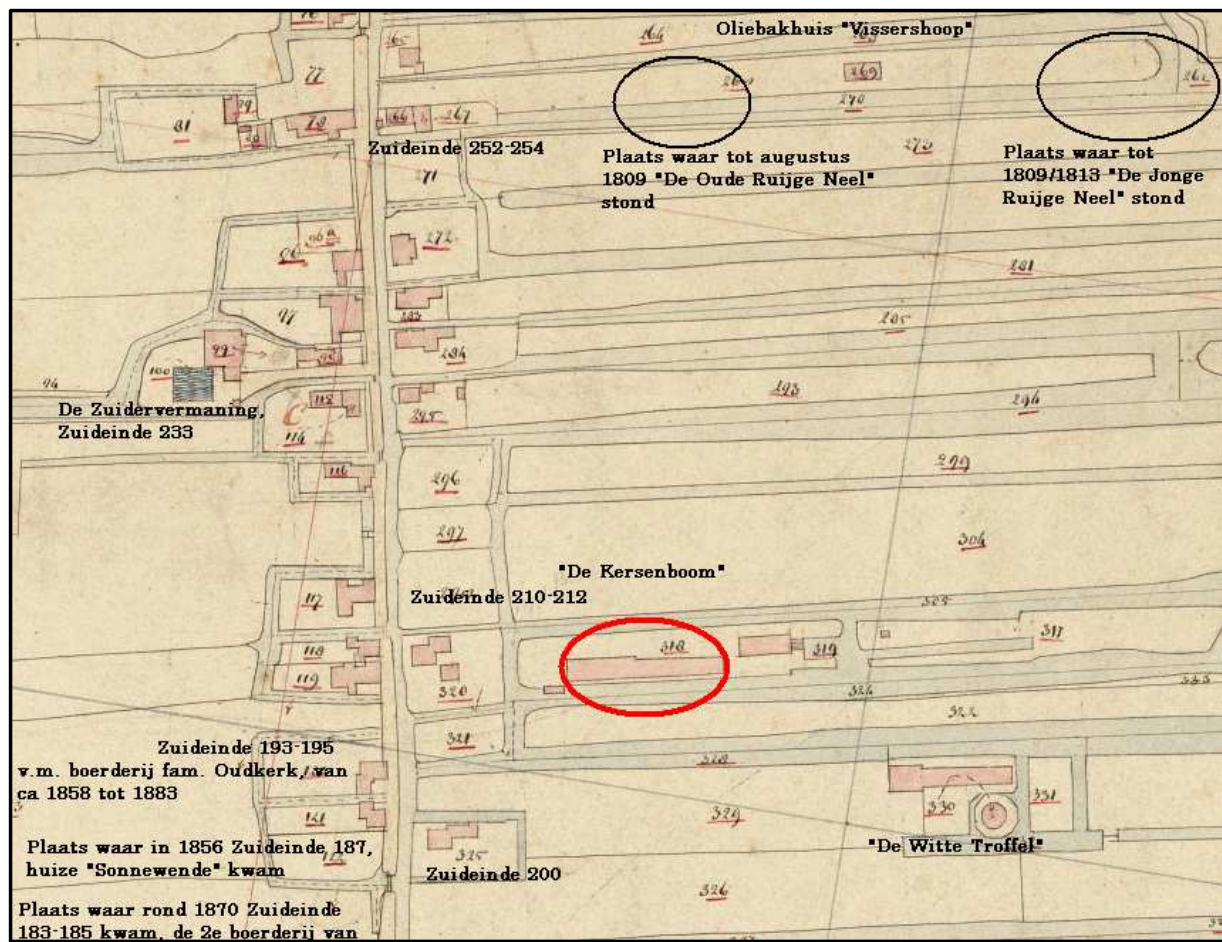
Jan Buis

Laatstgenoemde was in die tijd ook eigenaar van molen “De Witte Troffel” achter Zuideinde 200. Hij verkocht “De Kersenboom” in 1806 aan de firma Louis Robert te Utrecht.

De firma Louis Robert

Door het kadastrale minuutplan van 1827 kunnen we ons een beeld vormen van de gebouwen die er toen stonden. Op kadastraal perceel D318 stond de zaagmolen, een loods en schuur. Bij een houtzaagmolen stond altijd minstens één of meerdere schuren, bedoeld voor de opslag en het drogen van hout. Deze loods zal behalve aan de kopgevel, helemaal open zijn geweest. Door middel van losse lattenhekken kon meestal één van de zijkanten (de “slechtweer”-kant) worden afgesloten. Achter de schuur lag een kleine balkhaven, kadastraal bekend als D319 en aan de zuidkant van het perceel lag een “schiphuis”. Voor de molen, dus aan de westkant aan wegsloot langs de doorgaande weg (in die tijd niet veel meer dan een smal voetpad, echter wél bestraat) stond op kadastraal

¹ Heermans, N.J. (1969). Uit de geschiedenis van het Zuideinde van Westzaan. Deel I Molens.

Kadastraal minuutplan van Westzaan uit 1827 met rood omcirkeld het terrein waarop later de boerderij van de fam. Visser verrees.

Een foto waarop een stukje van molen "De Kersenboom" te Westzaan zichtbaar is, eind 19^e eeuw.
© Vereniging de Zaanse Molen.

perceel D320 het 18e-eeuwse (of nog iets oudere) huis en nog een gebouw ten zuiden daarvan, met bijbehorend erf.

Op 28 januari 1847 werd Westzaan getroffen door een orkaan. Diverse molens raakten in meer of mindere mate beschadigd. “De Kersenboom” kwam er nog goed af: “eenige hekkens” werden slechts vernield.

De firma Louis Robert werkte tientallen jaren met de molen. De gezaagde balken gingen richting Utrecht. Evert Janszn Dekker, een verre nazaat van de stichter van “De Kersenboom” (dat was een oomzegger van zijn stamvader), schreef over Robert: “Zijn molens kwamen in goeden staat en werden goed onderhouden.” Maar na zijn overlijden in 1878 waren er geen mannelijke opvolgers en na liquidatie werd onderhands Albert Janszn de Lange eigenaar van molen met schuren en het voorliggende huis. Schuin tegenover dit pand, in het in 1856 gebouwde huis “Sonnewende”, tegenwoordig Zuideinde 187, woonde óók al een De Lange: namelijk Jan Adriaanszn met zijn vrouw Antje Visscher.

Op 7 juni 1880 werd de molen geraakt door bliksem en raakte in brand. Vermoedelijk het molenpersoneel heeft de molen weten te blussen en de schade bleef beperkt.

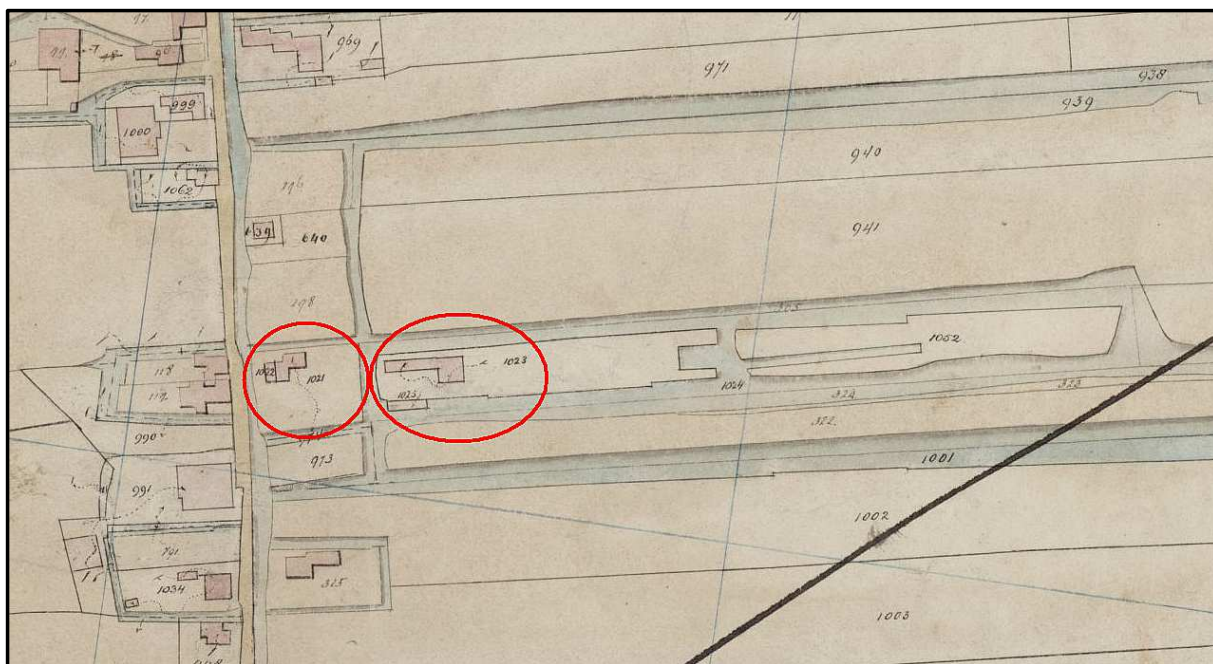
Het huis voor “De Kersenboom” op kadastraal perceel D320 werd door De Lange in 1881 verkocht aan houtzager Dirk Teunisz de Vries uit Zaandam. Deze splitste het perceel én woning in respectievelijk twee percelen en woningen, namelijk kadastrale sectie D1021 en D1022. In totaal waren daar drie woonruimtes in gecreëerd, plaatselijk aangeduid als Wijk B42, B43 en B44. Hier woonden volgens het wijkregister van Westzaan, aangelegd in september 1886 respectievelijk Willem Botterman (oud gemeentenummer 86), Cornelis Houwertjes en inwonend Jan Houwertjes (oud nummer 86a) en Cornelis Doorgeest en inwonend Jan de Boer Czn (oud gemeentenummer 86b). Inmiddels was het gebouwtje iets ten zuiden van het pand afgebroken.

De molen hield De Lange nog iets langer in eigendom maar zoals vrijwel alle molens in de 19^e eeuw moest ook “De Kersenboom” uiteindelijk worden stilgezet; stoomkracht nam het in snel tempo van windkracht over. Al tussen 1809 en 1813 waren “De Oude Ruijge Neel” en “De Jonge Ruijge Neel” gesloopt, in 1884 werd “De Witte Troffel” gesloopt. Eveneens in 1884, namelijk op 20 mei werd bij publieke veiling “De Kersenboom” samen met de schuren, het schiphuis en balkenhaven voor f1884,- verkocht aan Gerrit Cornelisz Honig uit Koog aan de Zaan. Deze liet in 1886 de molen door C. Zemel slopen. Eén houtloods met huisnummer Wijk B45 werd eveneens dat jaar (na september) afgebroken, de tweede houtloods B46 is eind 19e eeuw gesloopt. De vroeger hier staande bebouwing (dat zullen de molens en nog wat loodsen zijn geweest) met de oude gemeentenummers 87, 87a en 87b, waren al in september 1886 afgebroken, volgens het wijkregister.

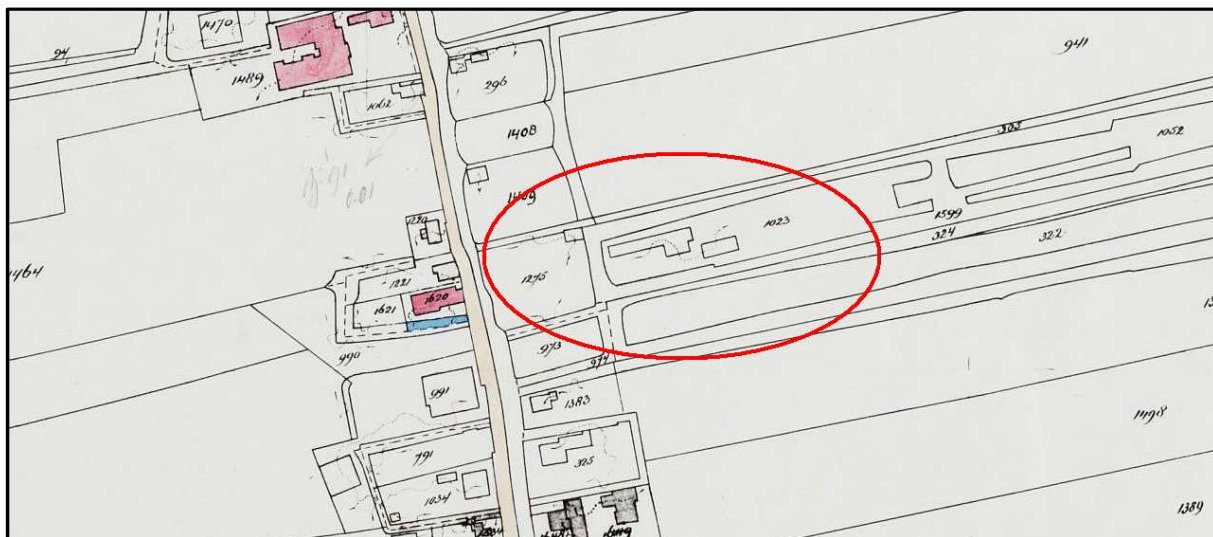
Boerderij Cornelis de Boer vanaf 1887

Volgens Evert Janszn Dekker kwam “de grond enz aan de Boer van Zaandam die er gaat boeren na verbouw tot stal enz.” Op 5 oktober 1887 werd Cornelis Dirkszn de Boer inderdaad eigenaar van het “huis, schuur en erf” op kadastraal perceel D318 en aangrenzende percelen, in totaal bijna 2 hectare. Cornelis, roepnaam Kees, had als bijnaam “schele Kees”. Ondanks dat Dekker spreekt over “verbouw tot stal enz.” door Kees de Boer, lijkt deze een geheel nieuwe boerderij te hebben gebouwd op de noordwestelijke hoek van het perceel, nadat de molen en daaraan vaststaande houtloods aan de zuidkant van het perceel D318 was afgebroken. Deze nieuwe boerderij kreeg huisnummer Wijk B45, vanaf de jaren '20 van de 20^e eeuw Wijk B42. Het is niet ondenkbaar dat hierbij oudere onderdelen van de molen en zijn houtloodsen zijn hergebruikt.

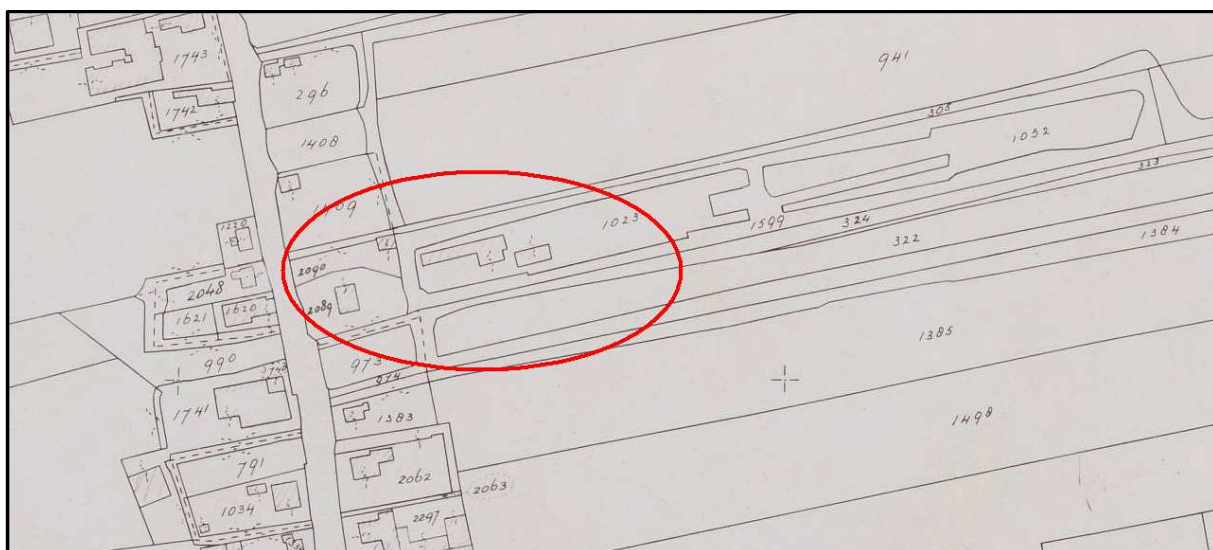
Kees de Boer boerde echter slechts vijf jaar aan het Zuideinde, hij ging failliet en op 15 december 1892 moest het “boerenwoonhuis Wijk B nummer 45 met daaraan verbonden veestalling, afzonderlijk staande schuur, schuithuis, erf, land, water en verder aanbehoren, staande en gelegen te Westzaan in het Zuideinde, beoosten de wegsloot”, worden verkocht. Cornelis Corver van Wessem werd voor f13.941,- de nieuwe eigenaar.

Kadastraal minuutplan van Westzaan uit 1906 met rood omcirkeld het terrein van Zuideinde 210-212.

Kadastraal minuutplan van Westzaan uit 1920 met rood omcirkeld het terrein van Zuideinde 210-212.

Kadastraal minuutplan van Westzaan uit 1992 met rood omcirkeld het terrein van Zuideinde 210-212.

Boerderij Cornelis Corver van Wessem (eigenaar) en Jacob Schoen (bewoner) vanaf 1892

Cornelis Corver van Wessem was getrouwd met Neeltje van de Stadt (1828-1894). Hij was zeer welgesteld, want bij zijn 40-jarig huwelijk in 1889 schonk hij een stuk grond aan de gemeente Zaandam, waarop een park werd aangelegd, het huidige "Volkspark". Hij was houthandelaar van de firma Wed. Cornelis Corver en Zoon. Hij bezat de stoomhoutzagerij "De Kruiskerk" in het Westzijderveld. Daarnaast had hij de stoomzagerij "Nieuwe Jager" in Zaandam in zijn bezit. Deze verkocht hij in 1895 aan de firma J. Dekker Jz, houthandel te Westzaan. Bovendien was hij dijkgraaf van de polder Westzaan.

In 1893 vond er op perceel aan het Zuideinde volgens het Kadaster "*bijbouw*" plaats. De door De Boer gebouwde boerderij moet toen zijn uitgebreid. In het bevolkingsregister van 1891 wordt na Cornelis de Boer Dz de naam van Jacob Schoen Jbz genoemd, dus hoogstwaarschijnlijk was hij degene die voor de dijkgraaf het boerenbedrijf aan het Zuideinde uitoefende. Dit betreft Jacob Schoen (1861-1920), gehuwd op 9 mei 1889 met Aaltje Zonderland (1866-1913). Jacobs' oudere broer Simon had de boerderij "De Tijd Zal 't Leren" aan de J.J. Allanstraat in eigendom, ook de boerderij Zuideinde 260 behoorde aan de familie toe. Jacob en Aaltje kregen voor zover bekend 8 kinderen, waarvan één levenloos geboren. Hun derde kind, Jacob (1894-1969), in 1922 getrouwd met Elisabeth Maartje van Bruinisse (1900-1990), zou later ook op deze boerderij hebben gewerkt.²

Boerderij familie Visser vanaf 1897

Ook nu wisselde de boerderij vlug van eigenaar: nadat dijkgraaf Van Wessem op 25 september 1897 was overleden, werd kort erna in "*koffiehuis De Prins*" te Westzaan bij publieke verkoop de boerderij met landerijen verkocht. Voor f1381,- (een forse waardevermindering ten opzichte van enkele jaren eerder!) werd deze gekocht door Westzaner Jacob Janszn Bes namens weduwe Visser-Broertjes uit Beemster. Zij had hem hier mondeling toe gemachtigd.

De perceelgrenzen wijzigden en nu ontstonden de kadastrale percelen D1023, D1024 en D1025.

Wed. S. Visser

De familie Visser was afkomstig uit Beemster. Daar was koopman Simon Visser (1841-1895) op 11 april 1895 op 53-jarige leeftijd overleden. Hij was een zoon van Cornelis Dirkszn Visser en Geertje Simonsdr Tuin en in 1880 gehuwd met Pietertje Broertjes (1860-1924) uit Midwoud. De familie Visser woonde al jaren in dit deel van Noord-Holland, zoals te Beemster, Warmenhuizen en Oosthuizen. Weduwe Visser-Broertjes trok een jaar na het overlijden van haar man samen met haar drie nog jonge kinderen naar Westzaan, namelijk op 22 april 1896. Haar zonen Pieter en Cornelis waren toen respectievelijk vijftien en bijna acht en dus nog te klein om de zorg voor de boerderij op zich te nemen, ongetwijfeld zullen één of meerdere knechten hebben geassisteerd. Dochter Anna, tien jaar oud, staat niet in het bevolkingsregister ingeschreven, maar is in 1906 wel in Westzaan getrouwd. Het huis voor de boerderij op de percelen D1021 en D1022, gesplitst in drie woningen en eigendom van Dirk de Vries, werd op 24 oktober 1901 voor f1040,- ook eigendom van de familie Visser. De Vries zelf was al lang overleden, namelijk op 26 november 1884, zijn tweede vrouw drie dagen na hem. Zijn kind uit eerste huwelijk, Teunis de Vries, was in 1899 op 21-jarige leeftijd overleden; zijn dochter Grietje uit zijn tweede huwelijk werd slechts 16 jaar; zij overleed in 1901, waarna het huis werd verkocht.

Sloop van het 17^e- of 18^e-eeuwse huis

Kort erna, in 1904, liet de weduwe S. Visser een vlonder maken over de wegsloot voor het huis. Laatstgenoemde oude pand werd in 1912 of 1913 gesloopt, nu ontstond perceel D1275, later weer gewijzigd in D2098 en D2090.

In 1915 vroeg weduwe Visser toestemming om op kadastraal perceel D1244 een stenen wagenschuur te bouwen, voorzien van een pannendak, met een lengte van 8 meter en een breedte van 5 meter. De hoogte tot de dakgoot bedroeg 3,20 meter. Deze schuur kwam te staan voor de

² Heermans, N.J., schrift no III, pagina 79-80.

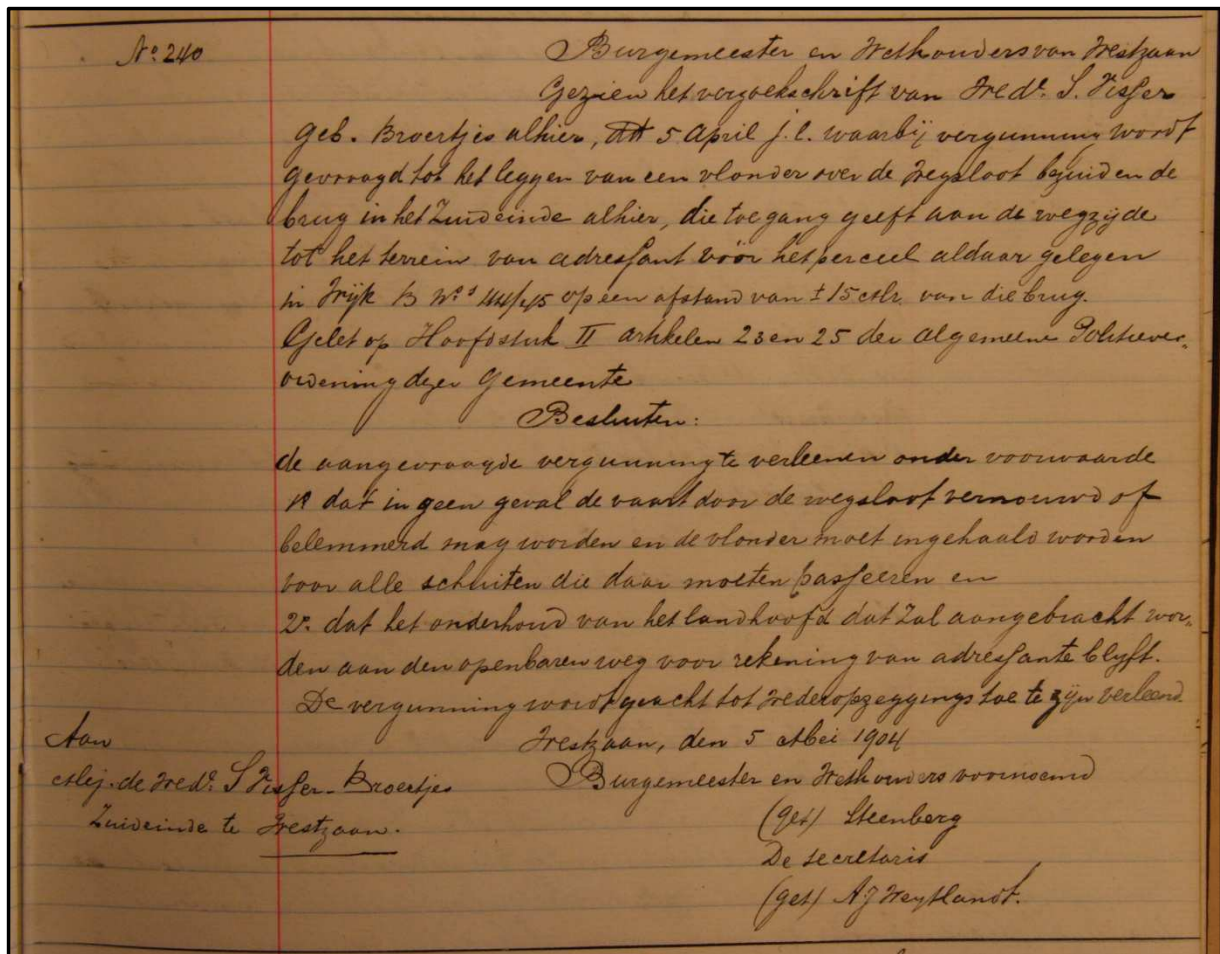
Het Zuidende te Westzaan tussen 1913 en 1925. Links Zuidende 187, "Sonnewende", in het midden het huis van de familie Louwen dat ten noorden van de boerderij van Visser stond en rechts Zuidende 200, "De Witte Troffel". De woning voor de boerderij van Visser is in 1913 gesloopt, de foto dateert van nadien. Het in 1925 gebouwde huis J.J. Allanstraat 202 staat er nog niet. © Gemeentearchief Zaanstad.

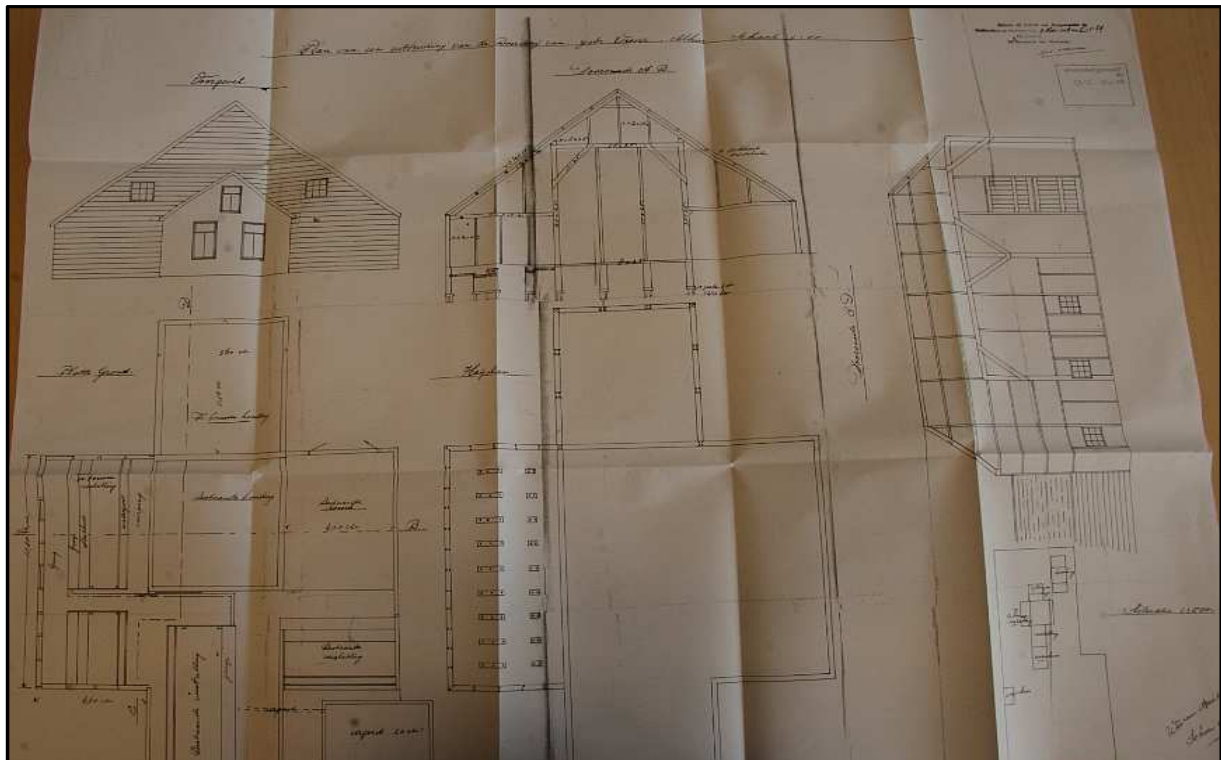
De eind 19^e-eeuwse boerderij van de familie Visser in de jaren '50 of '60. Het woonhuis en de schuur uit vermoedelijk circa 1887 en rechts de pannenberg uit vermoedelijk 1912. © Gemeentearchief Zaanstad.

*De eind 19^e-eeuwse boerderij van de familie Visser na de uitbreidingen in 1926, 1949 en 1951.
© Gemeentearchief Zaanstad.*

Bericht van B&W van de gemeente Westzaan aan de Wed. S. Visser, waarin zij toestemming verleend tot de bouw van een vlonder voor de boerderij anno 1904.

Bouwttekening uit 1926 van de vergroting van de eind 19^e-eeuwse stal achter de boerderij.

De eind 19^e-eeuwse boerderij van de familie Visser na de uitbreiding in 1926, 1949 en 1951. Het stenen gedeelte van de stal dateert uit laatstgenoemd jaar. © Gemeentearchief Zaanstad.

bestaande woning, met de daarachter staande stalling. Vermoedelijk betreft dit de schuur die anno 2014 er nog steeds staat, tegen de sloot die noordelijk van het perceel loopt.

Het is niet duidelijk wanneer de hooiberg er rechts achter is verzezen; op basis van het kadastrale minuutplan uit 1906 en de bouwtekening voor de schuur uit 1915 lijkt dat tussen die twee jaartallen te zijn gebeurd. Tip dateert deze op 1912.³

In 1922 kwam er een rolbrug over de sloot, met een overspanning van 5,40 meter lengte.

De weduwe S. Visser, dat wil zeggen Pietertje Visser-Broertjes, woonde hier vrijwel tot haar overlijden. In december 1924 overleed ze in Amsterdam, mogelijk was ze op bezoek bij haar dochter en schoonzoon?

Gebroeders Cornelis Simonszn (1881-?) en Pieter Visser Simonszn (1888-?)

Na haar overlijden werd in februari 1925 jongste zoon Pieter Visser eigenaar. Hij nam samen met zijn oudste broer Cornelis de boerderij over.

In 1926 werd door hen het bestaande achterste deel van de boerderij door Pieter Visser Simonszn aan de noordkant iets uitgebreid. Hier kwam ruimte voor vee. Achter tegen de stolp kwam eveneens een ruimte voor hooiopslag en ook op de plek van de vroegere stalling kwam nu een apart staande hooiberg.

Het schiphuis op perceel D1025 werd in 1944 of 1945 gesloopt. Later werd dit perceel D1599.

In 1949 breide Pieter Visser samen met zijn broer Cornelis Visser de stolp aan de achterkant (noordoostkant) uit met stalruimte voor paarden en in 1951 werd de dors aan de zuidoostkant van de achtergevel door de broers C. en P. Visser uitgebreid. Het ging om kadastraal perceel D1023.

Vanaf 1962 en 1963 werd in plaats van Pieter zijn broer Cornelis Visser samen met diens vrouw Anna Margaretha Broertjes (zijn nicht!), getrouwd in 1926, de eigenaars van de boerderij.

Zij hadden drie zonen en één dochter, laatstgenoemde is op heel jonge leeftijd overleden.

Simon Visser Corneliszn (1932-2010), samen met zijn broer Jan Visser Corneliszn (1934)

Hun drie zonen namen uiteindelijk de boerderij over; ieder werd voor 1/3e deel eigenaar. In de praktijk werkten alleen de broers Simon en Jan op de boerderij.

In 1964 deed Jan Visser verzoek om een nieuwe bungalow te mogen bouwen voor de bestaande boerderij. Het ontwerp was van architect Hartman. Pas in 1967 werd het ontwerp, inmiddels aangepast door architect De Bree, goedgekeurd en verrees op perceel D1275 het huidige pand Zuideinde 212. Het 19^e-eeuwse woonhuisgedeelte voor de stal en hooiberg werd kort hierna gesloopt, half jaren '70 nadat in 1974 de weduwe C. Visser-Broertjes was overleden. Op de plaats van het laat 19^e-eeuwse huis kwam een nieuwe schuur, tegen de 19^e-eeuwse stal aangebouwd.

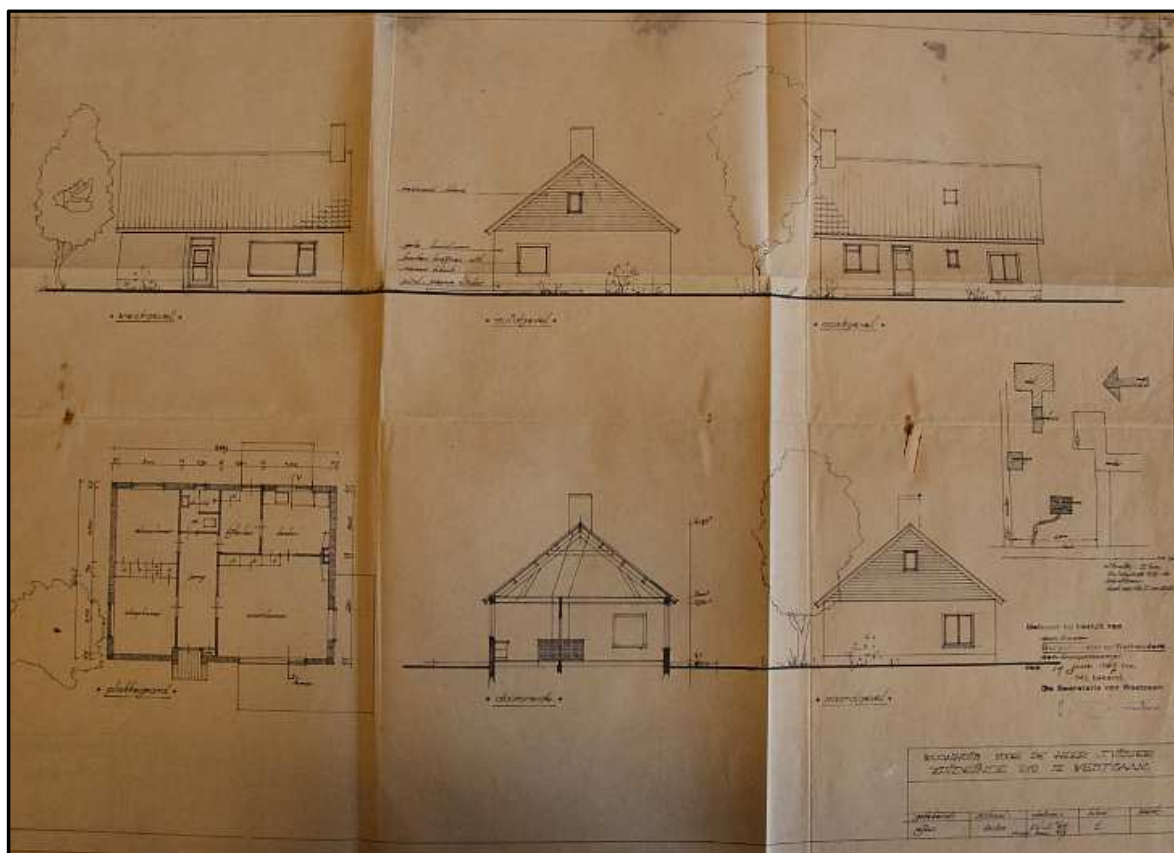
Jan stopte in 2000 met het boerenbedrijf, zijn zoon Cor nam het bedrijf over. Achter de boerderij bevindt zich 41 hectare land, al de landerijen liggen dus bij elkaar. Het boerenbedrijf telt tegenwoordig ruim koeien en nog wat jongvee.

Gelijktijdig met het tegenoverliggende pand Zuideinde 187, huize "Sonnewende", werd de veestal uit circa 1887 en de pannenbergkap uit 1912 op 25 november 2003 aangewezen als gemeentelijk monument.

³ Tip, W. (2014). Een (geschiedenis)wandeling door Westzaan, deel 5. De Wessaner, 28 mei 2014, pagina 7. Gebaseerd op aantekeningen van Nico Heermans.

De schuur die vermoedelijk in 1915 is gebouwd.

Bouwtekening van de bungalow van Jan Visser, gebouwd in 1967, Zuideinde 210.

De boerderij van de familie Visser anno 2013 met in het midden de bungalow Zuideinde 210, gebouwd in 1967.

De boerderij van de familie Visser anno 2013 vanaf de noordzijde. In het midden de stal uit vermoedelijk 1887, net links daarvan de pannenkapberg uit 1912. Rechts de schuur die na 1974 op de plaats van het voormalige woonhuis is gebouwd. Uiterst links zijn de schoorstenen van de Hemwegcentrale in Amsterdam zichtbaar. Inmiddels is deze foto geschiedenis: één van beide schoorstenen is gesloopt én Cor Visser heeft in 2015 een nieuwe schuur (links) aan de oostrand van het perceel gebouwd.

De boerderij van de familie Visser anno 2013 met op de achtergrond de skyline van Zaandam.

